№ 228 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 19 1904 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 19 № 228

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով. Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ. Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". Tiflis, Rédaction „Mschak". Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից). Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով. Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Միջազգային յանձնաժողով.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Սուխից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի լուրեր. Պարսկաստանը արթնանում է.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՑԵՑԱՌԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մի մոռացված սկզբունք։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ.

Հեռագիրները մի քանի օր շարունակ լուրեր են հաղորդում Հիւսիսային Ծովի ջրերում պատահած դէպքի մասին։ Բալթիական կամ, աւելի լաւ ասած, խաղաղ-ովկիանոսեան երկրորդ նաւատորմը, որ գնում է դէպի Հեռաւոր Արևելք, Հիւսիսային ծովը անցնելու ժամանակ ընդհարվեց անգլիական ձկնորսական նաւերի հետ։

Ներկայումս անկարելի է բացատրել այն պատճառները, որոնք ստիպել են ծովապետ Ռօժեստվենսկուն ռմբակոծել ձկնորսների նաւերը։ Անհրաժեշտ է սպասել, մինչև որ ծովապետ Ռօժեստվենսկուց կը ստացվեն մանրամասն զեկուցումներ այդ տխուր միջնադէպքի մասին։ «Рус. Вѣд.» լրագիրը անհաւանական է գտնում այն ենթադրութիւնը, որ իբր թէ եապօնացիները օգտվել են ձկնորսական նաւատորմից իրանց ականանաւերը քօղարկված ձևով առաջ մղելու։ Այդ տեսակ նպատակները իրագործվում են աւելի լուրջ կազմակերպութեամբ և ոչ թէ այդպիսի անպէտք միջոցներով։ Տորպէդներ արձակելը շարժվող նաւերի վրա գրեթէ անկարելի մի բան է։ Ականներ ցրվելը բաց ծովում ռուսաց նաւատորմի ճանապարհին նոյնպէս աննպատակայարմար է, որովհետև այդպիսի ականները շուտ են աչքի ընկնում»։ Ուրեմն ռուսաց նաւատորմը նրանց կը նկատէր հեշտութեամբ, ինչպէս այդ ցոյց տուեց յուլիսի 28-ի պատերազմը Հեռաւոր Արևելքի ջրերում»։

Դժուար է ենթադրել, որ այդպիսի ցնորական ձեռնարկութիւն թոյլ տային իրանց եապօնացիները, մանաւանդ որ այդպիսի մի գործողութեամբ նրանք դըժգոհութիւն կը յարուցանէին իրանց դաշնակից Անգլիայում և միւս երկրներում։ Դա կը նշանակէր զինել ամբողջ լուսաւոր աշխարհը իրանց դէմ—մի բան, որից կը զգուշանային եապօնացիները։

Ցամենայն դէպս ռուսական նաւատորմի շահերը պահանջում են, որ որքան կարելի է շուտով լուծվի ծագած թիւրիմացութիւնը խաղաղ ճանապարհով։ Անգլիայի հետ ընդհարումը կարող էր տխուր ելք ունենալ Ռուսաստանի համար։ Եթէ ծագէր պատերազմ այդ երկու պետութիւնների մէջ, այն ժամանակ ծովապետ Ռօժեստվենսկին այլ ևս չէր կարող վերադառնալ Բալտիական Ծովը և պատսպարվել Կրօնշտադտում, որովհետև անգլիական այն նաւատորմը, որ գտնվում է Հիւսիսային Ծովում, երկու անգամ աւելի ուժեղ է, քան ռուսական խաղաղ-ովկիանոսեան երկրորդ նաւատորմը։ Նա անկարող կը լինէր և գնալ Հեռաւոր Արևելք, որովհետև չինական ջրերում գտնվող անգլիական նաւատորմը աւելի ուժեղ է, քան Ռօժեստվենսկու նաւատորմը։ Այդպիսով ռուսական նաւատորմը կտրված կը լինէր թէ Բալտիական Ծովից, թէ Խաղաղ-Ովկիանոսի ափերից և ստիպված կը լինէր թափառել զանազան ջրերում, միջոց չունենալով մօտենալ իր ցանկացած նաւահանգիստներին։

Գործակալութեան հեռագիրներից մենք տեղեկանում ենք, որ Անգլիան և Ռուսաստանը համաձայնվել են գործը յանձնել մի միջազգային քննիչ յանձնաժողովի, որը կը սկսի իր պարապմունքները հէնց այս շաբաթ։ Այդ յանձնաժողովի առաջ դրված կը լինեն երեք հարց. 1, արդեօք տեղի՞ է ունեցել մի որ և է բան, որ առիթ տուած լինէր ռմբակոծութեան. 2, արդեօք այդպիսի մի առիթ տուե՞լ են անգլիական ձկնորսները և 3, արդեօք որ և է հիմք եղել է ենթադրելու եապօնական ականաւերի ներկայութիւնը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Աշխարհի ճակատագիրը այլ ևս վարիչների և կառավարիչների ձեռքին չէ, նրանց քմահաճոյքին և անձնական տրամադրութեան չէ ենթարկվում։ Կայ համաշխարհային մեծ դրամատէրը, որին հնազանդվում են ամենքը և ամեն ինչ ներքին և արտաքին քաղաքականութեան մէջ։ Դա կապիտալն է։ Նա անդադար կազմակերպվում է իբրև խոշոր գործօն, որ կլանում է կամ ուզում է կլանել մարդկային բոլոր շահերը, նպատակներ է պահանջում իր թագաւորութեան համար։ Արդիւնագործութեան իւրաքանչիւր ճիւղը, յենվելով խոշոր կապիտալի վրա, ընդարձակում է իր չափերը, կլանում է մանր արդիւնագործներին և այդ բաւական չէ, պահանջում է, որ իր համար հպատակ ստեղծվի, չաղ շահեր ստեղծվեն։ Այդ նպատակին հասնելու համար նա դիմում է սինդիկատների կազմակերպութեան։ Մենք, կովկասցիներս, որ դեռ խոշոր արդիւնաբերութեան շատ ճիւղեր չունենք մեր երկրում, գիտենք, որ մեզանում կայ միայն նաւթային սինդիկատ։ Բայց այդ չէ նշանակում, թէ մեզ վրա չէ ծանրացած արդիւնագործական աշխարհի այդ հզօր կազմակերպութիւնների լուծը։ Մենք սպառողներ ենք և մեր առօրեայ կեանքի մէջ, մեր ապրուստի պիտոյքները հոգալիս, հարկ ենք տալիս արդիւնագործներին, մեր գրպանով նրանց շահերն ենք ապահովում, իսկ մեր շահերի մասին ոչ ոք չէ մտածում։ Սինդիկատները մեզ վրա տիրում են ամեն մի քայլում։ Հատը մի կոպէկով լուցկի ենք գնում. դա նշանակում է, որ լուցկի պատրաստողները միութիւն, սինդիկատ են կազմել, որպէս զի թոյլ չը տան մեզ աւելի պակաս գընով լուցկի առնելու։ Սինդիկատները շուկայում գներ են օրինադրում, պահպանում են գները այն բարձրութեան վրա, որ կապիտալը կարողանայ շատ շահվել, մեծ տոկոսներ ստանալ։ Այս լուծը մենք կրում ենք շաքար, մեխ, ասեղ, թուղթ և այլ այսպիսի իրեր գնելիս։ Երևոյթը ինքն իրան բացատրում է շատ պարզ կերպով։ Միլիօնաւոր սպառողների շահերը զոհվում են այս կամ այն խումբ կապիտալիստների շահերին։ Յայտնի է, թէ որքան այս հանգամանքը ճնշում է ազգերի տնտեսական դրութիւնը, որքան օրէցօր պակասեցնում է ազգաբնակութեան բարօրութիւնը։ Եւ սակայն, սինդիկատները ունեն իրանց պաշտպանները։ «Экономическая Газета» շաբաթաթերթը այսպէս է դասաւորում սինդիկատների մասին գոյութիւն ունեցող հայեացքները.

Թէ մեզանում, Ռուսաստանում, թէ Արևմտեան Եւրոպայում և Ամերիկայում սինդիկատների վերաբերմամբ երկու հայեացք է հաստատված։ Առաջինը լաւ արտայայտել է Բրենտանօ։ Նա ասում է. «Սինդիկատը—դա ձեռնարկողների միութիւն է, որի նպատակն է արդիւնագործութիւնը համաչափ կերպով յարմարեցնելով պահանջին, արգելել, որ եղած պահանջից չափազանց շատ չարտադրվի և դրանից չառաջանան կորստաբեր հետևանքներ. գների անկումը արդիւնագործութեան արժողութիւնից էլ ցած, ձեռնարկութիւնների սնանկութիւնը, կապիտալները գնից զրկելը, բանուորներին արձակելը և անգործութիւնը»։ Սրա վրա սինդիկատների փաստաբանողները աւելացնում են, թէ մեր ժամանակ այդ միութիւնները առանձնապէս անհրաժեշտ և օգտակար են այն պատճառով, որ այժմեան ձեռնարկութիւնները ահագին հիմնադրական կապիտալներ են կլանում, որոնց չէ կարելի առանց քարուքանդ անող վնասների կամայականութեամբ փոխադրել արդիւնագործութեան մի ճիւղից միւս ճիւղը։ Ամեն անգամ, երբ մի սինդիկատ է ծագում, նրա անդամները հէնց այս պատճառաբանութիւններն են կրկնում, կարծես նրանց նպատակը միայն սնանկութիւնից ազատվելն է և կարծես նրանց ախորժակները միմիայն «ամենաարդարացիներն» են։ Բայց հէնց որ սինդիկատը ստեղծված է և ամրացել է, անյապաղ կակուղ, թաւիշեայ թաթերից դուրս են գալիս սուր ճիրաններ։ Ապրանքների «արդար» գները դառնում են «կողոպտիչ» և սպառողը սկսում է օգնութիւն կանչել։

Երկրորդ հայեացքով սինդիկատները ուրիշ մի բան չեն, եթէ ոչ ագահ արդիւնագործների խմբակցութիւններ, որոնք փող շատ աշխատելու համար բարձրացնում են ապրանքների գները հակառակ ամեն մի արդարութեան։ Մասամբ այսպէս է նայում մեր հին պատժական օրէնսգրքի 913 յօդուածը, այսպէս է նայում և ամբողջ հա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՄՈՌԱՑՎԱԾ ՍԿԶԲՈՒՆՔ

II

Սեպտեմբերի վերջերին (նոր տոմարով) Պարիզում մի համագումար էր կազմված։

Ամբողջ Ֆրանսիան լարված ուշադրութեամբ հետևում էր այդ համագումարի զբաղմունքներին։ Ամեն մի ֆրանսիացու համար թանգ էր այդ համագումարը և նրա նպատակը։

Դա Ժան Մասէի «Կրթական Լիգայի» կոնգրէսն էր։

Երեսուն տարի է այդ լիգան կապել է իր հետ ֆրանսիացիների սիրտը։ Երեսուն տարի շարունակ նա իդէալ է տուել Ֆրանսիային, «գիրք» և «սուր»։ Նրա անդամները երկար ժամանակ երազել են վրէժ հանել Գերմանիայից, յետ խլել Էլզասն ու Լօթարինգիան և պատերազմի դաշտում վերականգնել Ֆրանսիայի ստորացած պատիւը, դնելով այդ պատւի ոտքերի տակ մի պատւանդան՝ կազմված մարդկային արիւնաշաղախ դիակներից, գերմանական բերդերի, գիւղերի ու քաղաքների աւերակներից և Գերմանիայից խլված թնդանօթներից... Բաւական ժամանակ նա ռազմական ոգի է ներշնչել Ֆրանսիայի մանուկների մէջ, դրդելով նրանց դէպի անձնազոհութիւն յանուն հայրենիքի, դէպի կարիճի պսակն ու մահը՝ կրկին յանուն անդամահատված հայրենիքի։

Բայց այսօր պատկերը փոխված է։

Հայրենիքի վէրքը կամաց-կամաց բուժվել է։ Նրա հետ միասին բուժվել է և մի աւելի խոր վէրք, որի անունը շովինիզմ է, թթու ազգասիրութիւն։

Ֆրանսիայի լաւագոյն ուժերն այսօր այլ ևս չեն մտածում վրէժի, փոխարինութեան մասին։ Նրանց իդէալն այլ ևս երկիրներ գրաւելը չէ և ոչ էլ պատերազմի գոռ դաշտը։

Այժմ բոլորի սիրտն ու հոգին ձգտում են դէպի խաղաղ զարգացում, դէպի կուլտուրական ամենազօր աշխատանքը։

Լիգայի իդէալն էլ կամաց-կամաց թեքվել է դէպի մի այլ կողմ. դէպի հայրենի հաստատութիւնների խաղաղ ու աստիճանական զարգացումը։

70—80 թւականներին Լիգայի անդամների մէջ տիրող տարրը թթու ազգասէրներն էին, նոյն իսկ արքայականներն ու բօնապարտիստները։ Բայց աստիճանաբար հանրապետականները, անկեղծ, լայն մտքով ազգայնականները և արմատականները դուրս քշեցին այդ խաւար տարրերին և իրանք բռնեցին նրանց տեղը։

Լիգան վերին աստիճանի զգայուն մի գործիք էր, որի վրա պարզ նկատվում էր ֆրանսիական ազգի գաղափարների մէջ կատարվող փոփոխութիւնները։

Դրէյֆուսի գործի ժամանակ, երբ գլխաւոր շտաբը նացիօնալիստների, թթու, խաւարամիտ տարրերի բոյն էր ներկայացնում, Լիգան արդէն հանդիսանում էր իբր ներկայացուցիչ լայն ազգային և համազգային գաղափարների։ Նրա գլուխ կանգնած էին այնպիսի անձեր, որոնք հանրապետական և հակակղերական սկզբունքների լիակատար արտայայտիչ էին և այժմ էլ են։

Լիգայի ոգին, նրա ուղղութիւնը փոխվել էր։ Գործնական կեանքում նրա դէվիզն այլ ևս «գիրք և սուր» չէր, այլ միայն «գիրք»։ Նա այլ ևս շովինիզմի ժամանակաւոր ցաւով չէր տառապում։

Հին դէվիզը մնացել էր անխախտ. «Հայրենիքի համար՝ գրքով և սրով», իսկ գործնականում Լիգան զարգացել, իր դէվիզի խաւարամիտ շրջանակից դուրս էր եկել դէպի համամարդկային ուղին, դէպի ազգերի փոխադարձ համերաշխութեան և հակամիլիտարիստական ճանապարհը։

Գործնականը առաջ էր վազել, հին ձևը մնացել էր անխախտ. և հին շրջանակը նեղում, խանգարում էր նոր բովանդակութեանը։

Լիգայի «գիրքը» այլ ևս նախկին «գիրքը» չէր, այլ մի Նոր-Աւետարան—տառապող, թըշուառ մարդկութեան Աւետարանը։

Բայց Լիգայի բոլոր թղթերի վրա մնում էր «Pour la Patrie, par livre, par l'épée» նշանաբանը։ Բոլորն զգում էին, որ դա այլ ևս չէ կարող Լիգայի համար իդէալ ծառայել, որ դա հիւանդ, անօրմալ բոպէների ծնունդ է, բայց դեռ ձեռք չէին տալիս նրան, որովհետև Լիգայի հիմնադրի՝ Ժան Մասէի յիշատակը չափազանց թանգ է նրա հետևորդների համար։

Սեպտեմբերի վերջերում գումարված համաժողովը, վերջապէս, քննեց այդ խնդիրը։

Նախագահում էր Բիւիսսօնը։

Համագումարը չուզեց ջնջել Ժան Մասէի դրած սկզբունքն ամբողջովին, այլ՝ Բիւիսսօնի առաջարկութեամբ, ընդունեց պահել նրան, դուրս նետելով նրա միջից «par l'èpée» (սրով) բառը։

Արտասանված բազմաթիւ ճառերից պարզվեց, որ Լիգայի անդամները «անհայրենիք» չեն և ոչ ամեն ինչ հերքող անիշխանականներ։

Նրանք դուրս նետեցին իրանց նշանաբանից մի այլ սուր։ Դա յարձակողական սուրն էր և ոչ ինքնապաշտպանութեան։

Կոնգրէսը մերժեց ուրիշներին ստրկացնելու համար մերկացված սուրը, դրացի ազգերին լծի տակ առնելու, նրանց հալածելու, նրանց արիւնը թափելու և բռնաբարելու գործիքը։

Բայց եթէ որ և է թշնամի յանդգնի խուժել դէպի Ֆրանսիա, Լիգայի բոլոր անդամները կը մերկացնեն ինքնապաշտպանութեան սուրը, այդ մահաբեր գործիքը, որ ստիպում է անարդարներին արդարութիւնը ճանաչել, բռնաւորներին՝ ուրիշի ազատութիւնը յարգել...

Այո, Լիգայի ամեն մի անդամը մի իսկական հայրենասէր է, առանց շովինիզմի։

Մոռացված էր Ֆրանսիայում մի սկզբունք՝—ազգերի եղբայրական համերաշխութիւնը։

Երեսուն տարի շարունակ ցաւագար պայմանները քօղարկել էին ֆրանսիական մարդասէր ոգին, դրել էին նրան թթու և զզուելի ազգասիրութեան և ազգերի փոխադարձ ատելութեան ճանապարհի վրա։

Բայց այսօր արդէն վերակենդանանում է մոռացված սկզբունքը։

Այսօր Ֆրանսիան կարող է փայլուն օրինակ ծառայել իւնկերական Պրուսիային, ցաւագար Աւստրիային և ուրիշներին։

Եւ նա օրինակ է տալիս իր խաղաղ, համամարդկային և իսկական ազգայնական սկզբունքներով։

Ազգերի համերաշխութիւն և ոչ նուաճում, ահա վաղուց մոռացված, բայց այժմ վերածնված սկզբունքը։

Խաժակ

սարակութիւնը, որ դառն փորձերով իմացել է թէ ուր են տանում այդ սինդիկատային «արդարութիւնները»։ Ռուսական սինդիկատների լոկ անունները պարզ ցոյց են տալիս, որ «ժամանակակից հնարագիտութեան և հարստութեան այդ գլուխ գործոցը, բարձր տեսակի գործնական տաղանդի և վարչական ընդունակութիւնների այդ պտուղը, ամերիկական հանճարի այդ յուշարձանը և ամերիկական ագահութեան այդ նշանաբանը», ինչպէս ասում է պ. Կուկ, արդէն կարողացել է լաւ արմատ բռնել ռուսական հողի վրա, համարեա մուրացկանի չափ աղքատ ազգաբնակութեան մէջ։

Ռուսաստանում էլ այդ կազմակերպութիւններն ունեն իրանց պաշտպաններին։ Բայց փողը երբէք պաշտպաններ գտնելու դժուարութիւն չէ զգացել։ Եւրոպայում և Ամերիկայում շատ լաւ յայտնի է, որ եթէ սինդիկատների դէմ համապատասխան հակադրութիւններ չը ստեղծվեն, նրանք ահագին չարիք կը դառնան։

Ամենագլխաւոր հակադրութիւններն են—ազատ գործաւորական միութիւններ և հովանաւորող մաքսի վերացում։ Սինդիկատները միշտ կարող են թագցնել իրանց, ուստի ամենից լաւ է մրցել նրանց ախորժակի դէմ ազատ մամուլի, ազատ առևտրի, և արտասահմանեան ապրանքները առանց մաքսի ներմուծելու միջոցով։

Հասարակութիւնները գոյութեան կռւի մէջ պէտք է ինքնապաշտպանութեան միջոցներ ստեղծեն իրանց կենսական շահերը պաշտպանելու համար։ Ծնվում է չարիքը, բայց և ծնվում են նրան սանձելու խելացի միջոցները։ Ամբողջ հարցն այն է, որ հասարակութիւնը հնարաւորութիւն և կարողութիւն ունենայ գործադրելու այդ միջոցները իր օգտին։

ՆԱՄԱԿ ՍՕՉԻԻՑ

Հոկտեմբերի 9 ին

Արդէն յայտնի է «Մշակի» յարգելի ընթերցողներին, որ Սօչիի շրջանում այս տարի հունձը սակաւ է երաշտի պատճառով, իսկ այդ աւելի ապացուցվեց այժմ, երբ բոլորը սկսեցին հաւաքել։

Այն մարդը, որ սկզբից սպասում էր ստանալ եգիպտացորեն (սիմինդր) 350—400 պուդ, սակայն երաշտի պատճառով, որ պիտի ստանար 150 պուդ, այդ ևս չիրագործվեց, այլ ստացաւ նրա կէս մասը միայն, այն է՝ 60—70 պուդ և բացի այդ, երբ հնձեցին և 8—10 օր թողեցին արտերում, որպէս զի հասկերը աւելի չորանան իրանց սովորութեան և հնչտութեան համար, այդտեղ ևս պատահեց դժբաղդութեան։ Այն խուրձերը, որոնք դեռ ևս չեն մաքրվել՝ տեղն ու տեղը եգիպտացորենից սկսեց դուրս գալ մի տեսակ մանր թիթեռ, որ ամբողջովին փչացրեց և դառնացրեց այնպէս, որ ուտելն անհնար է։ Կան այս կողմերում մինչև 80 տարեկան մարդիկ, որոնք պատմում են, որ իրանց կեանքի մէջ տեսած չեն այդպիսի թիթեռներ եգիպտացորենից, իսկ ցորենից միշտ երևացել են։

Ինչ վերաբերում է ծխախոտի արդիւնաբերութեան, այս տարի այնքան սակաւ է, որ հազիւ կարող է հողատէրերին բաւականութիւն տալ։ Այս գիւղացիների միակ ապրուստի միջոցը ծխախոտն ու եգիպտացորենն է, այս տարի էլ այսպէս դժբաղդութիւն պատահեց և դրութիւնները շատ խղճալի է և չեն էլ սպասում ոչ մի կողմից օգնութեան։

Մենք հաշւում ենք մ այս Սօչիի շրջանում մօտ 8000 հոգի։

Արտ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, հոկտեմբերի 12-ին

Վերայի հանգստարանի կառավարչի մասին շարունակ տրտունջներ են լսվում ժողովրդի մէջ։ Այդ անձնաւորութիւնը բնակվելով Վերայի հանգստարանից շատ հեռու, Նուխիայի քաղաքամասում, մեծ դժուարութիւններ է պատճառում հանգուցեալի տէրերին։ Ես շատ անգամ ականատես եմ եղել, թէ ինչպէս նրանք կառք վարձած որոնելիս են եղել այդ պարոնին ամբողջ օրերով, որ իրաւունք վերցնեն գերեզմանատեղ փորելու համար, որովհետև առանց նրա հրամանի անկարելի է փորել։ Տրտունջներ են լինում և գերեզմանատեղի գետին գնելու և պատրաստելու համար։ Չը կան որոշ կանոններ, ամեն ինչ կախված է կառավարչի կամքից, նրա խօսքը օրէնք է և վերջնական, բողոքել անկարելի է։ Եւ այս ամենը առաջանում է նրանից, որ գերեզմանատան վարչութիւնը աւելի ծախքեր է անում, քան թէ նա եկամուտ է ստանում։ Ուրեմն այդ ծախքերը լրացնելու համար, վարչութեան ասելով, պէտք է տուժեն հանգուցեալի տէրերը, պէտք է հարստահարել չքաւոր դասին։ Երկու պահապաններին և գերեզմանահաններին տրվում է ամսական 30 րուբլի, իսկ կառավարչին 35 րուբլի, բացի կառքի ամսական ծախքից, որ վարչութիւնը վճարում է նրան հեռու բնակվելու համար, ընդամենը մօտ 75 րուբլի, այն ինչ գերեզմանատան եկամուտը լինում է մօտ 40 րուբլի։ Ահա թէ ինչից են առաջ գալի տրտունջները և անբաւականութիւնները։

Այս գերեզմանատան համար նշանակված է առանձին հոգաբարձութիւն, որին յանձնված է հոգալ գերեզմանատան շուրջը ցանկապատելու մասին։ Բայց ահա հինգվեց տարի է, որ ցանկապատ չէ երևում։

Արտեմ Մէհրաբեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի, հոկտեմբերի 17 ին, Նորին Մեծութեան Թագաւոր Կայսրի, Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնայի և Օգոստափառ Ընտանիքի հրաշալի ազատութեան տարեդարձի առիթով Թիֆլիսի թէ Սիօնի տաճարում և թէ Ալէքսանդր-Նեվսկու անուան զինւորական եկեղեցում պատարագ մատուցվեց և մաղթանք կատարվեց։ Զինւորական տաճարի գաւթում տեղի ունեցաւ և զօրահանդէս։ Ծիսակատարութեանը ներկայ էին կառավարչապետի պաշտօնակատար ինֆանտէրիայի գեներալ Ա. Ա. Ֆրեզէն և բոլոր բարձրաստիճան պաշտօնեաները։ Նոյն օրը մաղթանքներ կատարվեցին Վանքի հայոց մայր եկեղեցում և ուրիշ դաւանութիւնների աղօթատներում։

—

Բագւում, պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, հոկտեմբերի 14 ին խօլերայով հիւանդացել են 3 հոգի. այդ օրը ոչ ոք չէ մեռել խօլերայից. իսկ հոկտեմբերի 15-ին ոչ հիւանդութեան, ոչ էլ մահվան որ և է դէպք տեղի չէ ունեցել։

—

Օդէսսայի լրագիրները լսել են, որ հետևեալ տարվայ յունվարից նշանակվելու է մի առանձին յանձնաժողով, որը պէտք է քննէ եկամուտի հարկ մտցնելու հարցը Ռուսաստանում։

—

Թիֆլիսի վրաց թերթերը հաղորդում են, որ Թէլաւի բնակիչ Բարունիձէն ձեռք է բերել և մտադիր է Թիֆլիսի և Թէլաւի միջև աւտոմոբիլի հաղորդակցութիւն սկսել։

—

Թիֆլիսի Ս. Սարգիս փողոցում (VI քաղաքամաս), հոկտեմբերի 15 ին, երեկոյեան ժամը 9-ի մօտերը, «Кав.» լրագրի ասելով, Շիօ Միկաձէ անունով մի նախկին գինետուն պահողի ձեռքով սպանվել է VI քաղաքամասի գորոդովոյ Խամիտովը։ Սպանողը եղել է խիստ հարբած վիճակի մէջ։

—

«Бак. Изв.» լրագրի ասելով, Բագւի բանտում կալանաւորների թիւը ստուգելու ժամանակ երևաց, որ բանտարկեալ Բորիս Սինելնիկովը, որ մեղադրվում է պրիստաւի օգնական Նրեժնուն սպանելու փորձ անելու գործում, ինքն իրան կախել էր բանտի մէջ։

—

«Р. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ ֆինլանդացի կին գիւղատնտես Ալմա Հագմանը հրաւիրված է Պովինեցի զեմստվոյի կողմից վարելու զեմստվոյի ագրոնոմի պաշտօնը։ Նա համաձայնվել է այդ պաշտօնն ընդունել և Օլոնեցկի նահանգապետն արդէն հաստատել է նրան իր պաշտօնում։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրներից մի քանիսը, որոնց թւում առաջինը «Р. Вѣд.»-ին, բաց են արել ընդհանուր, համառուսական նուիրատուութիւն ընդհանուր կրթութիւն տարածելու մեծ նպատակին նիւթապէս օգնելու համար։ «Р. В.» ին մինչև ներկայ հոկտեմբերի 13 ը, մի քանի օրում միայն, արդէն ստացել է 1035 ր. 5 կոպէկ նուէր։

—

«Р. Вѣд.» լրագրի վարչութեանը մի քանի անձեր ուղարկել են իրանց նիւթական լումաները, որպէս օժանդակութիւն Հուլլում վնասված այն ընտանիքների, որոնց անդամները մեռել կամ վիրաւորվել են Խաղաղ-ովկիանոսի II էսկադրայի և անգլիական ձկնորսական նաւերի ընդհարման ժամանակը։ Չէ կարելի չը ողջունել այդ ազնիւ և մարդասէր քայլը։

—

Թիֆլիսի նոր նշանակված կոմէնդանտ Բիլսկին արդէն մի քանի օր է ժամանել է Թիֆլիս և ստանձնել իր պաշտօնը։

—

ՔԵՇԻՇՔԵՆԴ գիւղից մեզ գրում են. «Մեր հասարակութեան գալաւայի ընտրութիւնը մօտեցել է, բայց խնամիական յարաբերութիւնները նորից առաջ են եկել, գլուխացուների թիւը շատացել է, ու այժմ ում արաղը խմում են, նրա կամին հռովել են կանչում։ Մեր ժողովուրդը նոյն յետադէմն է, ինչ էր 40—50 տարի սրանից առաջ, էլ չեն մտածում մի յարմարաւոր մարդ ընտրել իրանց գալաւա, որ գոնէ փոքր ի շատէ հոգ տանէր իրանց տնտեսական վիճակը բարւոքելու մասին»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Պորտ-Արտուրի պաշարման մասին տեղեկութիւններ։ Բալտիական էսկադրայի մեկնումը—ասում է «Рус. Вѣд.» լրագիրը—Պորտ-Արտուրը ազատելու համար ամենից առաջ այն հետևանքն ունեցաւ, որ բերդը պաշարող գեներալ Նոգիի բանակի գործողութիւնները ուժեղացվեցին։ Տօկիօից ուղարկեցին գեներալ Նոգիին նոր օժանդակ զօրքեր և ամենից առաջ նոր պաշարողական պարկ, գեներալ-լէյտենանտ Սամագիտայի հրամանատարութեամբ, որ առաջ Տօկիօի պահակազօրքի նախկին պետն էր։ Եւ որովհետև ճապօնական բանակի դաշտային պաշարողական գունդը արդէն վաղուց լիակատար կազմ ունի պատերազմի բեմի վրա, ուստի նոր պաշարողական գունդ կազմելու համար հարկաւոր է եղել, անշուշտ, օգտվել բերդային արտիլէրիայով։ Ըստ երևոյթին, ճապօնացիները արդէն երկրորդ անգամն է, որ դիմում են այդ միջոցին. որովհետև դեռ սեպտեմբերին նրանք դրել էին բերդի հիւսիսային ճակատի հանդէպ դիրքերի վրա 12 դիւյմանոց մորտիրներ. այդ մորտիրները վերցրել էին Սասէբօի բատարէաներից։ Եթէ գեներալ Սամագիտայի հետ գնացել են Տօկիօի պահակազօրքի բոլոր բատալիօնները, ուրեմն 2-րդ պաշարողական գունդը պէտք է բաղկանայ 8 բատալիօնից կամ 32 վաշտից. բերդային արտիլէրիայի ամեն մի վաշտի շտատային կազմութիւնը—4 օֆիցէր և 170 զինւոր է, ուստի գեներալ Սամագիտայի զօրախմբի ընդհանուր քանակը 5,600 հոգուց և 192 թնդանօթներից աւելի չէ (հաշւելով, որ Տօկիօի ամրոցներից վերցրած լինեն թնդանօթների կէսը)։ Գեներալ Սամագիտայի զօրախմբի գնալովը, Տօկիօի պահակազօրքում կարող են մնալ ցամաքային բանակի բերդային արտիլէրիայի 8 բատալիօն (16 վաշտ), ուրեմն 2,800 մարդ, որ բաւական է թւով արդէն կիսով չափ պակասած թնդանօթների ծառայութեան համար։

Բացի դրանից հեռագիրները Տօկիօից հաղորդում են, որ Նոգիի բանակի ուժեղացման համար ուղարկվել է 8-րդ դիվիզիայի մի բրիգադա, իսկ մի ուրիշ բրիգադա արդէն պատրաստվում է մեկնել։ Հաւանօրէն, խօսքը ցամաքային բանակի 8-րդ դիվիզիայի մասին է, որովհետև, ըստ մի քանի տեղեկութիւնների՝ գործող բանակի 8 րդ դիվիզիան արդէն գտնվում է Կուրօկիի բանակի կազմի մէջ Մանջուրիայում։ Եթէ այդ այդպէս է, ուրեմն Նոգիի բանակը կը ստանայ աջակցութիւն էլի 10,000 մարդ և 24 դաշտային թնդանօթ։ Նոգիի բանակի ընդհանուր քանակութիւնը այն պայմանով, որ նրա կրած վնասը արդէն լրացրվել է, կը հասնի այժմ, մօտաւորապէս 105,000 մարդու 800 թնդանօթներով և գնդացիրներով (որոնց թւում 300 դաշտային և 470 ծանր պաշարողական)։ Բացի դրանից Նոգիի բանակը ունի իր մօտ օդաչու պարկ և, ըստ երևոյթին, ունի բոլոր պարագաները՝ պաշարողական գործողութիւններ մղելու մեծ բերդի դէմ։ Ուրեմն ևս առաւել արժանի է զարմանքի այն հերոսական տոկունութիւնը, որով Պորտ-Արտուրի պահակազօրքը արդէն երեք ամիս դիմանում է ծանր պաշարման։ Պորտ-Արտուրի պահակազօրքը բաղկացած է Կվանտունեան շրջանի դաշտային զօրքերից (գեն. Ստեսսելի սիբիրեան նախկին 3-րդ կորպուսից, 8 հրաձգային գնդերից=հետևակի 24 բատալիօն, կօզակային մի գնդից=6 հարիւրեակ, 7 բատարէաներից=56 դաշտային թնդանօթ, մի սապեօրային վաշտից) և բերդային զօրքերից (բերդային արտիլէրիայի երեք բատալիօնից և մի սապեօրային բատալիօնից), անուանական թւով մինչև 32,000 մարդ։ Բացի դրանից գեներալ Ստեսսելի տրամադրութեան ներքոյ գտնվում են սահմանապահային պահակի մի քանի հարիւրեակներ և ծովային կոմանդաներ զինաթափ եղած կամ խորտակված նաւերից, ինչպէս և նրա կազմակերպած քաղաքացիական կամաւորների խումբը. այդ բոլորով հանդերձ, Պորտ-Արտուրի պահակազօրքի անուանական քանակութիւնը 34,000 հոգուց չէ կարող անցնել (չը հաշւելով Պորտ-Արտուրի էսկադրայի 600 ծովագնացները)։ Պորտ-Արտուրի բերդային ամրոցների և բատարէաների վրա շարված թնդանօթների թիւը արտասահմանեան աղբիւրները գնահատում են զանազան—300 մինչև 500. ամենից հաւանականը պէտք է համարել 300 թիւը։

Երկու զօրքերի դիրքերը։ Պարիզից հաղորդում են «Бирж. Вѣд.» լրագրին. «Մուկդէնից հեռագրում են, որ Շախէ գետը բաժանում է ռուսական բանակը ճապօնականից։ Կռիւը գրեթէ բոլորովին դադարել է. ընդհանուր դրութիւնը Մուկդէն Եանտայ շրջանում նոյնն է, ինչ որ էր ռուսական բանակի արշաւումից առաջ։ Ռուսները ոչինչ չը կարողացան անել ճապօնացիների դէմ. ճապօնացիները անզօր հանդիսացան որ և է մի բան անել ռուսների դէմ։ Վիրաւորների թիւը 30,000 է, սպանվածներինը—20,000։ Ցրտերը վրա են հասել, ճանապարհները սարսափելի վիճակի մէջ են։ Սակայն ռուսները մտադիր են վերսկսել արշաւումը։

Հոկտեմբերի 7 եւ 8-ին պէտք է նոր յարձակումն լինէր։ «Berl. Tageb.» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է Մուկդէնում գտնվող ռուսաց գլխաւոր բանակատեղից, թէ հոկտեմբերի 7 և 8 ին նշանակված էր ռուսների ընդհանուր յարձակումն, գլխաւորապէս գիշերով։ Սակայն այդ յարձակման վերաբերեալ պատրաստութիւնները ընդհատվեցին Շախէ գետի յորդանալու պատճառով և յարձակումը չը կայացաւ։ Անձրևները փչացրին ճանապարհը։ Ռուսների կորուստները շատ մեծ են։ Մի քանի գնդերի մէջ մնացել են միայն 800 սուին։ Վիբորգի գունդը, որի շէֆը գերմանական կայսրն է համարվում, կորցրել է 20 օֆիցէր և 300 զինւոր սպանված։ (Русь)

Ճիշդ չեն անհամաձայնութեան լուրերը։ Ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահը ստացել է մի մասնաւոր նամակ իր բարեկամ գեներալ Սիլվեստրից, որը անցեալ գարնան ուղարկվել էր պաշտօնով Մանջուրիա, որպէս գլուխ ֆրանսիական միսսիայի ռուսաց գլխաւոր բանակատեղի մօտ։ Գեներալ Սիլվեստրը այդ նամակի մէջ նախազգուշացնում է Էմիլ Լուբէին, թէ տեղական և արտասահմանեան բոլոր զրոյցները այն մասին, որ իրանց բանակի գլխաւոր վարչութեան մէջ անհամաձայնութիւններ կան և այդ պատճառով գործողութիւնների մէջ անվճռականութիւն և անհետևողականութիւն է տիրում—բոլորովին անհիմն են։ Իսկապէս պատերազմը վարողը և ղեկավարողը միայնակ գեներալ Կուրօպատկինն է,—նա գործում է իբրև ընդհանուր հրամանատար։ Գեներալ Սիլվեստրը յիշեցնում է, թէ որքան դժուարութիւններ կրեցին ֆրանսիական զօրքերը Տօնկինի և Մադագասկարի արշաւանքների ժամանակ և այն կարծիքն է յայտնում, թէ այդ արշաւանքները կարելի է զրօսանք համարել համեմատելով նրա հետ, ինչ որ ռուսներն են կրում Մանջուրիայում։ Ֆրանսիական և գերմանական զինւորի ամբողջ զինւորական գերազանցութիւնը ճապօնական զինւորների վրա չէր կարող օգնել՝ նրանց յաղթելու համար, որովհետև Մանջուրիայում ճապօնացիներին օգնողը տեղագրութիւնն է և կլիման։ (Бирж. Вѣд.)

Ինչքան ածուխ է պէտք բալտիական էսկադրային։ «Echo de Paris» հաշւում է, որ բալտիական էսկադրան, իր նպատակատեղը հասնելու համար, պէտք ունի 232 հազար տօնն ածուխի, որ պէտք է հայթայթեն նրան ճանապարհին, բաց ծովի վրա, 60 կամ 70 ածխային փոխադրող նաւեր։ Ծախքը հաշւում են 16 միլիօն ֆրանկ։ (Б. Вѣд.)

Ճապօնացիները եւ Պորտ-Արտուրը։ Չիֆուից հեռագրում են. «Դալնին լի է վիրաւոր ճապօնացիներով, որոնց հարիւրներով են բերում այդտեղ՝ Ճապօնիա փոխադրելու համար։ Իրանք ճապօնացիները խոստովանում են, որ շտուրմի ժամանակ սպանված ամեն մի ռուս զինւորի վրա 10 ճապօնացի է ընկնում։ Շտուրմերին մասնակցող ճապօնական զինւորները, իրանց ճնշված դրութեան պատճառով, ուղարկվում են մանջուրական բանակը և նրանց տեղ թարմ զօրքեր են գալիս։ Պորտ-Արտուրի երկարատև, յամառ պաշտպանութիւնը ռուսների ձեռքով ճապօնացիները բացատրում են այն աջակցութեամբ, որ չինական ժողովուրդը ցոյց է տալիս ռուսներին։ Չիֆուի մէջ փախստող հազարաւոր ճապօնացիները կարգին ոստիկանութիւն են կազմակերպել, որ հսկում է չինացիների գործողութիւնների վրա։ Չինացիներին սարսափեցնելու համար նրանք յայտնում են, թէ Պորտ-Արտուրը առնելուց յետոյ, այնտեղ գտնված բոլոր չինացիները կախաղան կը հանվեն։ Ճապօնական հիւպատոսարանը նոյն իսկ լուր է տարածում, որ Պորտ-Արտուրում, զօրքերի շարքում, տեսնվել են չինացիներ, որոնք հրաձգութիւն էին անում ճապօնացիների վրա։ Պորտ-Արտուրի ամրա-

կոծումը աւելի և աւելի կատաղի է դարձել։ (Б. Вѣд.)

Սարսափելի թուանշաններ։ Գեներալ լէյտէնանտ Տրեպօվի հեռագրի համաձայն, սեպտեմբերի 25-ից մինչև հոկտեմբերի 8 ի ժամանակամիջոցում ռուսական բանակից Մուկդէն են փոխադրվել և այդտեղից դէպի հիւանդանոցները 775 վիրաւոր օֆիցէր, 27,887 վիրաւոր զինուոր, 168 հիւանդ օֆիցէր և 3 229 հիւանդ զինուոր։ (Рус. Вѣд.)

Հիւսիսային ծովի միջնադէպը։ Հիւսիսային ծովում տեղի ունեցած ռուս-անգլիական միջնադէպը, ինչպէս կարելի էր եզրակացնել առաջին օրվայ հեռագրերից, մի րօպէ երկիւղ էր ազդում, թէ կարող է մի նոր, աղետալի պատերազմի առիթ դառնալ Անգլիայի և Ռուսաստանի մէջ. սակայն վտանգի հաւանականութիւնը անցած է թւում և ահագին յուզմունքը, որ սկսել էր տիրել ամբողջ Անգլիայում Ռուսաստանի դէմ, հետզհետէ հանգստանում է։ Այսօրվայ հեռագիրները յայտնեցին, որ կատարեալ համաձայնութիւն է կայացել բրիտանական և ռուսական կառավարութիւնների մէջ և գործի քննութիւնը ու վճիռը պէտք է յանձնվի մի միջազգային քննիչ յանձնաժողովի, համաձայն Հաագայի կօնֆերենցիայի կանօնների։ Դեռ մի քանի օր առաջ «Daily News» լրագիրը գրում էր. «Մենք պէտք է հնարաւորութիւն տանք Ռուսաստանին այնպիսի բաւարարութիւն տալ մեզ, որ կապված չը լինի ստորացման հետ և մի և նոյն ժամանակ վերականգնէ նրա համբաւը ամբողջ աշխարհի աչքում»։ Արդ, միջնորդ միջազգային դատարանը ամենալաւ եղանակն է այդ նպատակին հասնելու համար։

Երկու հակառակորդ օֆիցէրներ։ Նեմիրօվիչ-Դանչենկօն հեռագրում է «Русское Слово» լրագրին հետևեալ հետաքրքրական լուրը, հոկտեմբերի 16-ին. «Առաջաւոր դիրքերի վրա կան մի քանի դիրքեր, որոնք հերթով անցնում են կամ մեր ձեռքը, կամ ճապօնացիների ձեռքը։ Այդպէս է, օրինակ, Երդիգաուսաւից դէպի հարաւ գտնվող Սեմիւչէն գիւղը։ Այդ գիւղում պինդ նստած ճապօնացիների դէմ յարձակման գնաց կամաւորների մի խումբ պօրուչիկ Պատկանովի գլխաւորութեամբ և մեծ կորուստներով յետ մղեց ճապօնացիներին։ Սակայն ճապօնացիները շուտով աջակցութիւն ստացան և պօրուչիկ Պատկանովը ստիպվեց նահանջել։ Դրանից յետոյ Սեմիւչէն գիւղը սկսեց ձեռքից ձեռք անցնել։ Նախավերջին անգամ թողնելով գիւղը, պօրուչիկ Պատկանով թողեց իր նստած ֆանզի մէջ մի տոմս հետևեալ բովանդակութեամբ. «Կը ցանկանայի իմանալ ճապօնական այն օֆիցէրի անունը, որ իմ տեղս պէտք է բռնէ այս գիշեր»։ Առաւօտեան, գրաւելով վերջնականապէս Սեմիւչէնը, մեր օֆիցէրը գտաւ իր տոմսի վրա ներկայ հետևեալ յետգրութիւնը ռուսերէն. «Պօրուչիկ Եամատան շատ հետաքրքրվում է ծանօթանալ յարգելի պօրուչիկ Պատկանովի հետ»։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԸ ԱՐԹՆԱՆՈՒՄ Է

Պարիզում հրատարակվող «Revue des Etudes franco-russes»-ի վերջին համարում զետեղված է Աբէլ Մանսիւի մի հետաքրքիր յօդուածը «La Perse et la guerre russo-japonaise» վերնագրով։

Պարսկաստանում, ասում է յօդուածագիրը, այժմ շատ հետաքրքրական շարժում է տեղի ունենում. պարսիկները ծանօթանում են Եւրօպայի հետ. բազմաթիւ պարսիկներ կրթութիւն են ստանում եւրօպական համալսարաններում։ Պարսից Շահը յաճախ ինքն այցելում է Եւրօպան առողջութիւնը դարմանելու պատրուակով։ Կրթութիւն և գիտութիւն ստանալու համար Եւրօպա եկող բոլոր երիտասարդ պարսիկները լի են եռանդուն հաւատով իրանց հայրենիքի վերածնութեան համար և այդ հաւատը ունի նաև Մուզաֆֆէր-Էդդին Շահը։ Համոզված պարսիկները խօսում են իրանց հայրենիքի ապագայի մասին այնպէս հաստատ, որ կարծես թէ արդէն ներկայ է. Նրանք ամենքը հաւատում են երբեմն հզօր պարսկական պետութեան մօտաւոր վերածննդեան. «Դուք կը տեսնէք, թէ ինչ կը լինենք մենք տասը—քսան տարուց յետոյ—ասում են այդ հայրենասէրները—եթէ միայն պարսիկներին թողնեն իրանց գլխի. եւրօպական այն պետութիւնները, որոնք փորձ են անում հաստատվել Պարսկաստանում, միայն վնասակար են։ Մեզ պէտք չեն ոչ Անգլիան, ոչ Ռուսաստանը. այդ երկիրները չափազանց մօտ են մեզ, որպէս զի կարողանան անաչառ և անշահասէր լինել։ «Պարսկաստանում այժմ, այդ մատաղահաս հայրենասէրների խօսքով, շատ ուժեղ է շարժումը յօգուտ մերձեցման Ֆրանսիայի հետ. Ֆրանսիան հեռու է Պարսկաստանից և, անշուշտ, այնքան վտանգաւոր չէ նրա համար։ Այժմ պարսիկները 40,000 լաւ զինված և մարզված զօրք ունեն։ «Շատ շուտով—յայտնում են իրանք պարսիկները—մենք կունենանք շատ մեծ զօրք։ Կրեզօն և Կրուպպը ստացել են և կը ստանան մեզանից պատուէրներ։ Մենք չենք վախենում (?) Ռուսաստանից և Անգլիայից և չենք կամենում մօտենալ նրանց»։

Երիտասարդ Պարսկաստանի բոլոր այդ հայրենասիրական յայտարարութիւնները, — շարունակում է յօդուածագիրը—Պարսկաստանի, որ ձգտում է եւրօպական քաղաքակրթութեան, պարզ ցոյց է տալիս, որ նրանք ձգտում են քաղաքակրթութեան ոչ իբրև անկախ նպատակի, այլ իբրև մի միջոցի, որով կարողանան աւելի աջողութեամբ ազատել իրանց եւրօպական խնամակալութիւնից։ «Իհարկէ, ասում է նա, մենք չենք մտածում յանդիմանել պարսիկներին այդպիսի զգացումների համար, բայց պէտք է հասկանալ, որ ասիական ազգերը յայտնի համարձակ մեզ, եւրօպացիներիս, դէմ են դուրս գալիս. Չը պէտք է մոռանալ, որ դրանք շատ լուրջ և վճռական հակառակորդներ են և պէտք է պատրաստ լինել վճռական դիմադրութիւն ցոյց տալու այդ շարժման, որ հետզհետէ տարածվում է։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

16 հոկտեմբերի

ԼՈՆԴՈՆ (Րէյտէր)։ Իր ճառի մէջ Բալֆուր ի միջի այլոց յոյս յայտնեց, որ կը գտնվեն միջոցներ խուսափելու ամենամեծ թշուառութիւնից—երկու եւրօպական ազգերի խստագոյն պատերազմից։ Նա կարող է երաշխաւորել, որ եթէ կաջողվի այդ թշուառութեան առաջն առնել, այդ բանը կը կատարվի համաձայն Անգլիայի արժանաւորութեան և մեծ կայսրութեան Միապետի պատւի, որի հետ քիչ էր մնում ընդհարում տեղի ունենար, բայց որի հետ, ինչպէս նա յոյս ունի և անկեղծ ցանկանում է, մեր բարի յարաբերութիւնները կը շարունակվեն առանց նրանց խախտելու։ Բալֆուր կարծում է, որ Թագաւոր Կայսրը ցոյց տուեց Իրան լուսաւորված դատաւոր այն բանի վերաբերմամբ, թէ ինչպէս պէտք է վարվել մի գործում, որ վերաբերում երկու ազգերին։ Անգլիական կառավարութիւնը չէ պահանջում ուրիշներից այն, ինչ որ ինքն չէր կատարի համանման հանգամանքներում։ Նա բնաւ ցանկութիւն չունէր օգուտ քաղել Ռուսաստանի դժուարութիւններից, որպէս զի մեծացնէ իր պահանջները։ Անգլիան առաջ բերեց սկզբունքներ, որոնք պէտք է դրված լինեն ազգերի յարաբերութիւնների հիմքի մէջ։ Անգլիայի կոչը ի դերև չանցաւ, այն ինչ ելքը կարող էր բոլորովին ուրիշ լինել։ Բաղդաւոր հետևանքի համար մենք գլխաւորապէս պարտական ենք Թագաւոր Կայսրի նախատեսութեանը և իմաստութեանը։ Երկու կողմերն էլ կընդունեն Հաագայի պայմանագրի համաձայն հիմնվելիք առանձին միջնորդ դատարանի վճիռը։ Ռուսաց կառավարութիւնը խոստացաւ գործի քննութիւնը։ Ռուսաստանը նոյնպէս հրամաններ է տալիս դրա նման դէպքի կրկնութիւնը չը թոյլ տալու նպատակով։ Սկզբունքով սահմանված է պատրաստականութիւն՝ ընդունել այն առաջարկութիւնը, որի համաձայն վիճելի հարցերը պէտք է յանձնվեն քննիչ յանձնաժողովի լուծմանը, իսկ մանրամասնութիւնների մասին դեռ ոչինչ չէ սահմանված, սակայն կարծում են, որ Հաագայի խաղաղ կօնֆերենցիայի յօդուածները բաւական հիմք կը ծառայեն քննութիւն կատարելու համար։

17 հոկտեմբերի

ԲԵՐԼԻՆ։ Հոկտեմբերի 15-ին, «Բերլինէր Տագէբլատտ» առասպել է անուանում Րօժէստվենսկու այն յայտարարութիւնը, որ իբր թէ Հուլլի մօտ գտնվում էին ճապօնական ականանաւեր։

ԼՈՆԴՈՆ։ (Րէյտէր), 15 դեկտեմբերի։ Սուտհամտօնում արտասանած ճառի մէջ Բալֆուր ասեց, որ տեղի ունեցած դէպքը խորին կերպով յուզեց բոլոր դասակարգերի անգլիացիներին, անգլիական բոլոր հպատակներին և անգլիերէն լեզուով խօսող աշխարհիս բոլոր ժողովուրդներին։ Բալֆուրի կարծիքով, անցեալ ուրբաթվայ ցաւալի դէպքը կը հասցնէ այն մեծ ազգային պատերազմներին, որոնք թէպէտ ժամանակ առժամանակ անհրաժեշտ են, սակայն թողնում են իրանց ետևից ցաւալի հետքեր և անխուսափելի կերպով կանգնեցնում են մարդասիրութեան և քաղաքակրթութեան պրօգրէսը։ Կռիւը մեծ պետութիւնների միջև միշտ վտանգ էր բերում չէզոք պետութիւնների համար, բայց ոչ ոք չէր կարծի, որ այդ վտանգների թւում կը մտնի ռմբակոծութեան և ջրասոյզ լինելու վտանգը խաղաղ զբաղմունքների ժամանակ։ Պատմում են դէպքի երկու վերսիան, որից երևում է, որ գործը պէտք է յանձնվի անկողմնապահ միջազգային քննութեան։ Ճշմարտութիւնը կերևայ քննութեան ժամանակ, դէպի որը Թագաւոր Կայսրը բարեացակամ վերաբերվեց։ Բալֆուրը հնարաւոր է համարում յայտնել, որ դժուարութիւնների շրջանն անցաւ և պատերազմ չի լինի։ Ռուսաստանը խորին ցաւակցութիւն յայտնեց և Թագաւոր Կայսրը այդ մտքով հեռագիր ուղարկեց Թագաւորին։ Ռուսաց կառավարութիւնը խոստացաւ ամենաառատ վարձատրութիւն։ Քննութիւն կը կատարվի։ Ռուսաց և անգլիական կառավարութիւնները համաձայնվեցին փաստերը ճշդելու գործը յանձնել Հաագայի կօնֆերենցիայի նախատեսած միջազգային յանձնաժողովին։

Պաշտօնական լրագրում հրատարակվեց դէկրէտ, որի մէջ բացատրվում են չէզոքութեան պարտականութիւնները և առանձին ուշադրութիւն է դարձրված պատերազմող կողմերի նաւերի կառուցման և զինւորման, պատերազմողներին օգնութիւն հասցնելու համար նշանակված նաւերի էկիպաժը վարձելու, վերոյիշեալ նաւերի երթևեկութեան մասնակցելու վրա և այլն։ Նախատեսված յանցանքների համար պատիժ է նշանակված դրամական տուգանք և բանտարկութիւն։

17 հոկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Արտաքին գործերի մինիստրի հեռագիրը Լօնդօնի ռուսաց դեսպանին. «Ցարսկօե Սելօ, 1904 թւի հոկտեմբերի 15-ին։ Ցանկանալով հնարաւորութեան չափ աւելի լաւ լուսաբանել այն բոլորը, ինչ որ տեղի է ունեցել Հիւսիսային ծովում, մեր Օգոստափառ Ինքնակալը օգտակար է գտնում յանձնել այդ գործը միջազգային քննիչ յանձնաժողովի բազմակողմանի քննութեանը, Հաագայի պայմանագրի հիման վրա։ Բարձրագոյն հրամանով, ձեր պայծառափայլութիւնը հրաւիրվում էք առաջարկել հարցի լուծման այդ եղանակը մեծ-բրիտանական կառավարութեանը»։—Լօնդօնի ռուսաց դեսպանի հեռագիրը 1904 թւի հոկտեմբերի 15-ից. «Ես հաղորդեցի լօրդ Լանսդօունին Ցարսկօե-Սելօից ձեր պայծառափայլութեան ինձ այսօր ուղարկած հեռագրի բովանդակութիւնը։ Մեծ-բրիտանական կառավարութիւնն ընդունում է առաջարկութիւնը՝ Հիւսիսային ծովում բոլոր տեղի ունեցածի մասին գործը յանձնել Հաագայի կօնֆերենցիայի նախատեսած միջազգային յանձնաժողովի քննութեանը»։—Յայտարարված է Բարձրագոյն շնորհակալութիւն էսթլեանդեան նահանգապետ Բէլգարդին հիանալի կարգապահութեան համար Րէվէլի փողոցներում Նորին Մեծութեան այցելութեան ժամանակ սեպտեմբերի 27 ին։ Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն հրամայեց օֆիցէրների և ծովային վարչութեան պաշտօնեաների պատերազմական բեմի վրա սպանվածների, վէրքերից մեռածների և հիւանդութիւններից վախճանվածների ընտանիքներին տալ ընտանիքի գլխի ռոճկի մի մասը։

ԼՈՆԴՈՆ, 16 հոկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Օյամայի զեկուցման համեմատ, ճապօնական աջակողմեան բանակի զօրաբաժինը հոկտեմբերի 14 ին յարձակում գործեց ռուսների վրա Վայդաօշանում։ Վերջինները երկու բատալիօն էին։ Ճապօնացիները յամառ դիմադրութեան հանդիպեցին, բայց վերջ ի վերջոյ գրաւեցին Վայդաօշան, որի ժամանակ գրաւեցին երկու գնդացիրներ։

ՏՕԿԻՕ, 19 հոկտեմբերի (Րէյտէր)։ Պաշտօնապէս պարզված է, որ պատերազմի հէնց սկզբից Ճապօնիան չէ գնել և չէ պատուիրել Անգլիայում ոչ մի ականանաւ։

ՉԻՖՈՒ, 16 հոկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Ռուսական հիւպատոսը յայտնում է, որ փոխարքայի յետ կանչելը պէտք է վերագրել Մանջուրիայում պատերազմի նոր ծրագիր մշակելու համար նրա խորհուրդներից օգուտ քաղելու ցանկութեանը։

ԽԱՐԲԻՆ։ (Սեփ. Թղթ.)։ Պօրտ-Արտուրից ստացված է «Новый Край» լրագրի խմբագրի նամակը, որի մէջ նա հաղորդում է, թէ խմբագրութեան կազմը կատարելապէս բարեյաջող դրութեան մէջ է, և անդադար աշխատում է։ Նամակի մէջ այն համոզմունքն է յայտնված, որ շուտով պաշարումը կը վերջանայ բալտիական էսկադրայի գալուց յետոյ։ Այստեղ բերված են գերիները և զէնքերը։—Վերջին անձրևներից աներևակայելի ցեխ է գոյացել փողոցներում։ Կառքերը և ձիերը խրվում են ցեխի մէջ։ Կառապանները արձակում էին ձիերին և թամբելով առաջարկում էին պասսաժիրներին։ Վրա հասած սառնամանիքները հնարաւոր դարձրին ճանապարհները տեղափոխութեան համար։

ԴԱՏՋԵԱՊՈՒ։ (Սեպ. Թղթակցից)։ Հոկտեմբերի 16-ին ճապօնացիները փոքր գործունէութիւն ցոյց տուեցին առաջաւոր պահակների վրա Ցոսին և Պուցավա գիւղերի մօտ։ Սամարեան գնդի կամաւոր կօմանդան ամբողջ օր ու գիշեր փոփոխակի աջողութեամբ կռւում էր հակառակորդի հետ, որը բաղկացած էր մօտաւորապէս մէկ հետևակ գնդից։ Գիշերվայ մօտ, առաջ բերելով մեծ օգնական զօրքեր, տիրեցին Ցիսուին գիւղը, որը կատարելապէս այրվեց։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Թագաւորը կերթայ Սօֆիա։ Թագաւորին ուղեկցում է բազմաթիւ շքախումբ։ Մամուլը ողջունում է Թագաւորին բարեմաղթութիւններով, թէպէտ և զգոյշ լեզուով, առանց յոյս դնելու այդ ճանապարհորդութեան գործնական հետևանքի վրա։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Թագաւորը հոկտեմբերի 16 ին ճանապարհ ընկաւ Սօֆիա Գրուիչ և Պաշիչ մինիստրների ուղեկցութեամբ։

ՊԱՐԻԶ։ Եկեղեցին պետութիւնից բաժանելու հարցը քննող յանձնաժողովում Կօմբը բացատրեց կառավարութեան առաջարկութիւնը, յայտարարեց անջատումը անհրաժեշտ, որովհետև պապը անդադար խախտում է կօնկորդատը։ Մինիստրութեան մէջ տարաձայնութիւն չը կայ եկեղեցին պետութիւնից անջատելու առիթով։

ԳԱՆՁԺՈՒԼԻՆ, 17 հոկտեմբերի։ (Սեփական Թղթակցից)։ Երէկվայ խուզարկութիւնը պարզեց, որ Սախէպուն մաքրելուց յետոյ, ճապօնացիները սաստիկ ամրացրին Լամատունը, Մինգաինպուն, Զանլինֆուն և Անանունը։ Գերի ճապօնացիները հաւատացնում են, որ եթէ մնացածները համոզվէին, թէ որքան անհիմն է ռուսներին մեղադրելը խստասրտութեան մէջ, գերիների թիւը կը տասնապատկվէր։

ՆԻԺՆԻ ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Դուման վճռեց հիմնել դպրոցներում Կուրօպատկինի և Ստեսսէլի անուան թոշակներ։ Զինուորականների կարիքների համար փոխադրված է 5000 ր. Կուրօպատկինի տրամադրութեան ներքոյ դնելու համար քաղաքային միջոցներից և 2000 ր., որ նուիրել են Բաշկիրով եղբայրները։

ԳԻԲՐԱԼՏԱՐ, 17 հոկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Հաղորդում են ռուսական էսկադրայի երևալու մասին։ «Իլլիւստրիուս» զրահակիրը և № 93 ականանաւը ճանապարհ են ընկնում։ Ռուսական չորս հականականաւեր և մէկ ածխատար փոխադրիչ նաւը անցան, դիմելով դէպի արևելք։

ՏԱՆԺԷՐ, 17 հոկտեմբերի։ (Հաւաս)։ Ռուսական էսկադրայի երկու նաւախմբեր, բաղկացած 21 նաւից, որոնց թւում 10 զրահակիրներ և կրէյսէրներ և եօթ ականանաւեր, միացած են ներկայումս Ֆէլկէրզամ և Էնկվիստ ծովապետների հրամանատարութեան տակ։ Այն փոքրաթիւ օֆիցէրները, որոնք ափ իջան, չափազանց զգոյշ էին իրանց հաղորդածների մէջ։ Ֆրանսիական հիւանդանոցն է փոխադրված մէկ քահանայ, որի ձեռքը պէտք է կտրեն, որն ընկել էր մեքենայի անիւների մէջ։

ԼՕՆԴՕՆ, 17 հոկտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Կուրօկիի գլխաւոր բանակից հաղորդում են, որ հոկտեմբերի 16 ին ռուսները գիշերվայ 12 ժամին փորձ փորձեցին յետ գրաւել Վայտաօշան բլրագագաթը, բայց յետ մղվեցին։ Մանրամասնութիւններ չը կան։ Երևաց, որ ամրութիւնները ժամանակաւոր էին։ Խրամատները շատ խորն էին և ռուսները նրանց մէջ կորցրին մօտ 200 մարդ, դրանցից 70 մարդ վիրաւորվածներ և սպանվածներ թողված են բլրի գագաթի վրա։ Բլրի ստորոտի մօտ մնացածների թիւը անյայտ է, որովհետև ճապօնացիները չեն կարողանում ցած իջնել՝ ռուսների անընդհատ կրակի պատճառով։

ՎՕԼՕԳԴԱ, 17 հոկտեմբերի։ Տաճարի դիմաց հրապարակի վրա մաղթանք կատարվեց Հեռաւոր Արևելքի գնացող պահեստի զինուորների համար։

ՍՕՖԻԱ, 16 հոկտեմբերի։ (Սեփ. Թղթակցից)։ Երէկ փակվեց նացիօնալիստ կուսակցութեան կօնգրէսը։

18 հոկտեմբերի

ՄՈՒԿԴԵՆ, 18 հոկտեմբերի (Սեփ. Թղթ.)։ Մեր զօրքերը դիրքերի վրայ արդէն յարմարվել են [illegible]

ՏՕԿԻՕ (Ռէյտէր)։ [illegible]

ՉԻՖՈՒ, 17 հոկտեմբերի (Ռէյտէր)։ Պորտ-Արթուրի [illegible]

[illegible], 17 հոկտ. (Ռէյտէր)։ [illegible]

ՍԱՆՏԻԿ(?), 17 հոկտ. (Ռէյտէր)։ Ռուսական [illegible]

ՍՏՕԿՀՕԼՄ։ [illegible] հոկտեմբերի 17-ին վախճանվեց [illegible]

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Այս գիշեր [illegible] 11 հոգի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադիւտանտ Սախարովի ամենահպատակ հեռագրերը. 1) 1904 թուի հոկտեմբերի 1 ից. «Հակառակորդն տասն և մէկ դիւիզիոնի ուժերով սաստիկ ռմբակոծում է հիւսիսային և հիւսիս-արևելեան ճակատի ամրութիւնները երկաթուղուց դէպի արևելք և բերդի ներսը։ Դրա հետ միասին նա խրամատներով առաջ է շարժվում դէպի մեր մարտկոցները և ամենից աւելի մօտեցաւ այն մարտկոցին, որ գետեղված է Ուցցեանֆան գիւղից դէպի հարաւ։ Արտիլլերիական և հրացանային կրակով և հերոս-հրացանաձիգների յանկարծական ելքերով ստիպում ենք հակառակորդին շատ զգոյշ լինել։ Զօրքերը առաջվան պէս հերոսների նման են կռւում, չը նայելով բոլոր աշխատանքներին և զրկանքներին։ Որի մասին ես բաղդաւոր եմ զեկուցանել Ձեր Կայսերական Մեծութեանը։ Խնդրում ենք Ձեր օրհնութիւնը, Թագաւոր, և Թագուհիների»։ 2) 1904 թուի հոկտեմբերի 4-ից։ «Երէկ ցերեկվայ մօտ 3 ժամին, ճապոնացիները բացին սաստկացրած ռմբակոծութիւն մարտկոցների և ամրութիւնների վրայ։ Մանաւանդ սաստիկ կրակ էր ուղղված հիւսիսային ճակատի մարտկոցների և ամրութիւնների վրայ, որոնք գտնվում էին երկաթուղու մօտ, և որոնց դէմ նրանք սկսեցին արշաւումն. Նախապէս զօրեղ դաշտային արտիլլերիա հարդէս բերելով դէպի երկաթուղու գծը Պալիչժուան գիւղի մօտ։ Մեր արտիլլերիայի և հրացանաձիգների կրակով ճապոնացիների արշաւումը յետ մղվեց։ Երեկոյեան 7 ժամին կռիւը դադարեց։ Ամբողջ գիշերը շարունակվում էր միայն սովորական հրաձգութիւն։ Ճապոնացիների կորուստները նշանաւոր են։ Վերոյիշեալը ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձեր Կայսերական Մեծութեանը»։

Գեներալ-ադիւտանտ Կուրոպատկինի ամենահպատակ հեռագիրը 1904 թուի հոկտեմբերի 17 ից. «Հոկտեմբերի լոյս 17-ի գիշերը զեկուցումներ չեն ստացված պատերազմական ընդհարումների մասին բանակի ճակատի վրայ։ Նկատված է թշնամու ուժերի տեղափոխութիւնը արևմուտքից դէպի արևելք։ Տեղեկութիւններ են ստացվում, որ ճապոնացիներին հասնում են օժանդակ զօրքեր, թէ հարաւից և թէ Ցինխուանչէնի կողմից։ Այդ փաստերից կարելի է ենթադրել, որ ճապոնացիները աւարտում են ուժերի համախմբումն առաջ արշաւելու համար։ Ցերեկով եղանակը բաւական տաք է, բայց գիշերները ցուրտը հասնում է 6^{0}-ի զրօից ցած։ Զօրքերի սանիտարական վիճակը լաւ է»։

Գեներալ-ադիւտանտ Սախարովի հեռագիրը հոկտեմբերի 18-ին 1904 թւի. «Հոկտեմբերի 17-ին, ցերեկվայ ժամը 4-ի մօտերը, ճապոնացիները աշխատեցին յարձակվել մեր առաջաւոր խրամատների վրայ Լինիշինպու գիւղից հիւսիս, բայց յետ մղվեցին։ Երեկոյեան ժամը 10 ին ճապոնական արտիլլերիան սկսեց ռմբակոծել մեր աջ թևի մի քանի մասերի դիրքերը, և ապա Լինիշինպու գիւղի կողմից, ուր ուղղվեց ռմբաձգութիւնը, որ դադարեց գիշերվայ ժամի 2-ին։ Երեկոյից նկատվեց ճապոնացիների փոքր գնդերի առաջխաղացումը Տունգօու գիւղի դիրքի դէմ։ Մեր արտիլլերիան ռմբակոծում էր հակառակորդին»։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Երեքշաբթի, հոկտեմբերի 19 ին, Թիֆլիսի Ժողովարանի սիրողների խումբը, անդամների, կանդիդատների և նրանց ընտանիքների համար կը ներկայացնէ

I

ԴԱՄՕԿԼԵԱՆ ՍՈՒՐ

Դրամա 2 գործ., հեղ. Է. Տէր-Գրիգորեանի

II

Դ Օ Կ Տ Օ Ր Թ Ա Թ Ո Ս

Վօդ. 1 գ. Շչեգլօվի, թարգ. Սարդարեանի

Մասնակցում են. տ.տ. Մամուլեան Առուշանեան, օր. Հայկանուշ, Մէլիք-Ազամեան, պ.պ. Վանչիր, Խօջա-Թումանեան, Սարեան, Էստօրինօ և ուրիշ.

Տեղերի գները 1 րուբլ. մինչև 30 կոպ. Աշակերտները ընդունվում են ուսումնարանական իշխանութեան թոյլտուութեամբ։

Ներկայացումից յետոյ պարեր։

Սկիզբը ճիշդ ժամը $8^{1}/_{2}$-ին երեկոյեան։

Ռեժիսսոր Գ. Վ. Միրաղեան

ԲԺՇԿ. ՄԻՆԱՍ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախ՝ օրդինատոր Մոսկվայի Համալսարանի կլինիկայի ընդունում է հիւանդներին՝

ՄԻԶԱՍԵՌԱԿԱՆ ՍԻՖԻԼԻՍԻ և ՄՈՐԹԻ

հիւանդութիւններով ամեն օր 10—11 ժ. առաւօտեան և 6—8 ժ. երեկոյեան։ Հասցէն Ռտիշչեվսկի փողոց, տուն № 1 «Պաժարնի կօմանդի» դիմաց, տէլէֆօն 711.

(ա. օ.) 10—10

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւնների

ԲԺԻՇԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՂԱԶԱԶԵԱՆՑԸ

Ընդունում է ամեն օր՝ առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 11-ը, երեկոյեան 5-ից մինչև 7 ը։ Սօլօլակ, Ռտիշչեվսկի փողոց, տուն Գիրգիսեանի № 30, տէլէֆօն № 847. (կ.և.հ.շ.) 5—15

Լոյս տեսաւ Մ. ՉՄՇԿԵԱՆԻ, առաջիկայ

1905 թ. „ԾՈՑԻ" ՕՐԱՑՈՅՑԸ.

Իսկ ամսիս վերջին՝ «ՄԵՂՈՒՆԻ», «ՊԱՏԻ» և «АРМЯНСК. КАЛЕНДАРЬ» օրացոյցները։

Ցանկացողները թող շտապեն յայտնել, որպէս զի ժամանակին կարողանանք հասցնել։

Հասցէն. Թիֆլիս՝ Մակար Չմշկեան։

(և. շ.) 3—13

Լ ո յ ս տ ե ս ա ւ

Տ. ԵԺԻ

ԼՈՒՍԱԴԻՄԻՆ

Վէպը, երկրորդ տպագր.. գինն է 1 րուբլի։

Դիմել՝ Баку, Книжный маг. С. Д. Арутюнова. (ա. օ.) 7—25

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ

Ս. Ս. Աֆանասեանը

Գ ա ն ձ ա կ ի ց մշտապէս տեղափոխվել է բնակվում է Թ ի ֆ լ ի ս ո ւ մ Վօրնեսենսկի փողոց Գալամքարովի տուն № 9. (ա. օ.) 17—30

Վ. Ի. ՌԻՍԱՐՔԻՍՕՎԻ ԱՅԳԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ծախում է պ ո ղ ո տ ա ւ ծ ա ռ ե ր՝ արտասահմանեան, ռուսական և կովկասեան տեսակների։

Հասցէն—Станція Скра, Зак. ж др. Авсаркисову.

Մանրամասն ցուցակը և համառօտ գների ցուցակը ռուսերէն և վրացերէն լեզուներով ուղարկվում են ձրի (և.) 9—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ձեռնարկութիւն Կայսերական Թատրոնների արտիստ Լ. Դ. Դօնսկօյի

Այսօր, երեքշաբթի, հոկտեմբերի 19-ին դատրօլ Պետրօվա-Զվանցեվայի, մասնակցութեամբ տ.տ.Դօնսկօյ. Էյխենվալդի, Պետրօվա-Զվանցեվայի, Զասլավսկայի. պ.պ. Սիկաչինսկու, Կօմարօվի. Դեմեանենկօի, Սպերանսկու, Զելինսկու և Մուրատօվի կը ներկայացվի 2-րդ անգամ նոր պարագաներով

«Վ Է Ր Տ Է Ր»

օպեր. 4 գործ. երաժշտ. Մասսընէի։

Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։

Վաղը, չորեքշաբթի, հոկտ. 20-ին վրաց դրամատիկական ընկ. ներկայացում։ Հինգշաբթի, հոկտ. 21-ին, կը ներկայացվի «ԺԻԶՆ ԶԱ ՑՈՐԵԱ» օպեր. 4 գործ. երաժշտ. Գլինկայի։

Պատրաստում են ներկայացնելու առաջին անգամ Թիֆլիսում նոր պարագաներով ՆԷՐՕՆ օպ. 4 գործ. երաժշտ. Ռուբինշտէյնի և M-lle ՑԻՑԻ։

1—1 Կառավարիչ՝ Ի. Ա. Կէլլեր

Գուտտենբերգ

գրավաճառանոցում վաճառվում է.

Գ. ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆԻ

«ՆԿԱՐՉԻ ԿԵԱՆՔԻՑ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»

գ ի ր ք ը,

տպագրված լաւ թղթի վրայ, 90 երես.

Գինն է 35 կ., պօստի ծախքով 50 կ.

Գաւառացի գնողները հեշտութեան համար կարող են 50 կ. պօստի մարկաներ ուղարկել։

Դիմել՝ Книжный магазинъ «Гуттенбергъ» Дворцовая, Г. Галустяну. 1—5

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

Տ. ԵԺԻ

530 մեծ. էջ

ԼՈՒՍԱԴԻՄԻՆ

(Ազատութեան Արշալոյսին)

Վէպ Բօլգարիայի կեանքից

Գինն է 1 րուբլի։

Մեզ մօտ վաճառվում են նաև Րաֆֆիի աշխատութիւնները։ Գումարով գնողներին զիջումն կը լինի։ Դիմել՝ Баку, Оганесу Газанчіанъ. ե. հ. շ. 1—5

Առանձին գրքերով լոյս տեսան

Շ Ի Ր Ո Տ Ի

ՍԵՒ ՀԱՐՍԱՆԻՔ և ԴԻՏ

աշխատութիւնները (տպված են Ռուշչուկում)

Շուտով լոյս կը տեսնէ Պետերբուրգում

«Ք Ի Ր Ո Դ Պ Է Կ»-ը

Բ. տպագրութեամբ.

Յիշեալ և միւս գրքերը գնել ցանկացողները դիմելու են այս հասցէով՝ Анапа, М. Шводу. Մարտիրոս Տէրոյեան-Շիրօ։ 1—2

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐԵՐ

Աղջկերաց համար

		Ր.	Կ.	
1.	Դասատետր կրօնի I տարի	—	25	25⁰/₀ զ.
2.	» » II »	—	20	20⁰/₀ զեղչ
3.	» » III »	—	30	
4.	Հին-ուխտ (ընդարձակ) .	—	45	
5.	» (համառօտ) .	—	35	
6.	Նոր-ուխտ . . .	—	40	
7.	Գործք առաքելոց . .	—	40	
	Ուսուցչաց համար			
8.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) հին-ուխտի . . .	1	75	35⁰/₀ զեղչ
9.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) նոր-ուխտի . . .	2	5	
10.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Դ. . .	1	50	
11.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Ե. . .	—	50	

Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.

1) Тифлисъ, священнику С. Саакянцъ, Коммерческое училище.

2) » Книжный магазинъ «Гуттенбергъ»

3) » » «Центральный».

Դասագրքերիս պահեստը գտնվում է պ. Ալէքսանդր Ամիրաղեանցի մօտ (Карвансарай Тамамшева, мануфактурный магазинъ А. Амирагова).

Ցանկացողները նրանից ևս կարող են պահանջ անել։

Սահակ քահ. Սահակեանց

յ.ա. օ. յլ.—օ. օր-մէջ ս. ա. օ. 52—66

Ծ ա խ վ ո ւ մ ե ն

„ԹԱՌԵՐ"

ձեռնտու գներով, Թիֆլիսում, «ԹԻԼԻՊՈՒՃՈՒՐԻ» անուանված ասիական բուֆէտում։

(ա. օ.) 10—10

Ֆրանսիական Ծովեռային Ընկերութիւն

«ՄԵՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ» — «MESSAGERIES MARITIMES».

23-ին հոկտեմբերի (5 ին նոյեմբերի ըստ ն. տ.) մեկնելու է Բաթումից, երեկոյեան ժամը 4-ին, «Cordouan» շոգենաւը, իսկ երկու օր վերջը, «Memphis» շոգենաւը, հանդիպելով Տրապիզոն, Սամսոն, Կ. Պօլիս, Սալօնիկ, Զմիւռնիա, Սիրա, Պիրէյ, Պատրաս, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն։

Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակները՝ մինչև Պարիզ, նոյնպէս և մինչև Շանգհայ (Չինաստանում), կարելի է ստանալ Թիֆլիսում պակասեցրած գներով։

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին՝ հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեանս Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, նախկին Արծրունու գալերէյում, թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս՝ թիւ 608։ Գրասենեակը բաց է 9—1 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան բացի կիրակի օրերից։ ե. կ. 1—1

Թիֆլիսի քաղաքային վարկի ընկերութեան վարչութիւնը

Սրանով յայտարարում է, որ ընկերութեան կանոնադրութեան § 77-ի համաձայն՝ 1904 թւի հոկտեմբերի 27-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին ընկերութեան շինութեան մէջ, Պուշկինեան փողոց, սեփական տան մէջ լինելու է hr.պարակային աճուրդ կամ աւոր գնից սկսած, ծախելու հետևեալ կալուածները, որ մնացել են ընկերութեան վրա.

1) Րիբակօվ Պ. Ի.—մի հողաբաժին, 145 քառ, սաժէն տարածութեամբ, վրա մի երկյարկանի տնով՝ ներքնայարկը, 4 հատ երկյարկանի ֆլիգէլները հետը, X քաղաքամասում՝ I Մալականեան փողոցում։

Այդ կալուածի վրա այժմ կայ 15,377 ր. 83 կ. խսկական պարտք և 1231 ր. 71 կ. ապառիկ։

2) Տէր Պօղոսեան Օ. Դ.—100 քառակ. սաժէննոց մի կտոր հող, վրան 3 յարկանի մի տուն, ներքնայարկով և կողմնակի շէնքերով, I քաղաքամասի Ուդէլնի փողոցի վրա։

Այդ կալուածի վրա այժմ կայ 21,039 ր. 02 կ. խսկական պարտք և 2457 ր. 99 կ. ապառիկ։

Վերոյիշեալ կալուածների աճուրդը կը սկսվի այն գումարից, որ կառաջարկեն գնել ուզողները, իսկ աճուրդի հաստատութիւնը կախված կը լինի Ընկերութեան Վարչութեան և Վերահսկող Կօմիտէտի միացեալ նիստից։

Աճուրդի մասնակցել ցանկացողները պէտք է, իբր գրաւական, ընկերութեան գանձարանին յանձնեն 500-ական րուբլի յիշված ամէն մի կալուածի համար։

Եթէ գնողը ցանկանայ, նրա վրա կը դարձվի յիշված կալուածների հիմնական պարտքը

Աճուրդի մանրամասն պայմանները և ծախվող կալուածներին վերաբերող բոլոր թղթերը և դօկումէնտները ցանկացողները կարող են տեսնել, նոյնպէս և ստանալ անհրաժեշտ տեղեկութիւններ Ընկերութեան Վարչութիւնից՝ ամեն օր առաւօտեան ժամը 10—2-ը, բացի կիրակի և տօն օրերից։ (հոկ. 16,19,21,23,25 57) 2—6

ՆԵՐԱՐԿՈՒՄՆ ՄԱՏԻԿՈՒ

(INJECTION AU MATICO)

Գրիմօ և ընկ. դեղագործների թոյլ է տրված Ռուսաստանում։ Այս հեղուկի մէջ շահագործված են պերուանեան Մատիկօ բոյսի յատկութիւնները, մի բոյս, որ զարմանալի կերպով բժշկում է հոնորէյը (սերմնաթափութիւն) և մի քանի տարվայ ընթացքում համաշխարհային հռչակ է ստացել։ Կարճ ժամանակում բուժում է ամենազօրեղ սերմնաթափութիւնները։

Պարիզ, 8 Rue Vivienne և գլխաւոր դեղատներում։

(2, 17) 14—19